

Дмитришин В. С.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
старший науковий співробітник
Державної наукової установи «Науково-практичний центр
профілактичної та клінічної медицини»
Державного управління справами
м. Київ, Україна*

СУБ'ЄКТИ ПРАВОВІДНОСИН ЩОДО ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ОБ'ЄКТИ, СТВОРЕНІ З ВИКОРИСТАННЯМ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Згідно визначення за стандартом ISO/IEC TR 24028:2020 [1], штучний інтелект (ШІ) – це здатність сконструйованих систем набувати, обробляти та застосовувати знання та навички. Водночас Європейська Комісія визначає ШІ як системи, які демонструють розумну поведінку завдяки аналізу їхнього оточуючого середовища та вжиття дій – з певним рівнем автономності – для досягнення визначених цілей [2].

На думку Європейського патентного відомства (ЄПВ), тлумачення правових рамок європейської патентної системи приводить до висновку, що винахідник, зазначений в європейському патенті, повинен бути фізичною особою. Бюро також відзначило, що розуміння терміна «винахідник», який відноситься до фізичної особи, є міжнародним стандартом, і що різні національні суди ухвалили відповідні рішення. Крім цього, призначення винахідника є обов'язковим, оскільки воно має ряд правових наслідків, зокрема, для забезпечення того, щоб призначений винахідник був законним і щоб він або вона могли користуватися правами, пов'язаними з цим статусом. Щоб скористатися цими правами, винахідник повинен володіти правосуб'єктністю, якою не володіють системи ШІ або машини [3].

Резолюція Європарламенту 2015/2013 (INL) від 16.02.2017 р., яка включає Хартію робототехніки, передбачає, що до робототехніки застосовується чинна система правового регулювання питань ІВ, до прав ІВ – нейтральний підхід з позиції технологій. Зокрема, правова охорона об'єктам, створеним системами ШІ, має надаватися з урахуванням нейтральної правосуб'єктності, адже за системами ШІ, насамперед, стоїть людина [4].

Одні вчені вважають, що суб'єктом прав інтелектуальної власності на об'єкти, створені програмним забезпеченням штучного інтелекту

є розробники такого програмного забезпечення. Другим варіантом є передача всіх результатів діяльності у суспільне надбання [5].

Я. Іхалайнен схиляється до думки про необхідність захисту прав на об'єкти, створені за допомогою технології штучного інтелекту, окремими правовими засобами, як окремих об'єктів права. На його думку, при наявності чіткої і зрозумілої диференціації понять між внеском особи та програми у створення конкретного творчого продукту, права інтелектуальної власності на такий продукт будуть захищені, але не будуть розглядатися з точки зору авторства [6].

На нашу думку, визначення суб'єкта прав інтелектуальної власності на об'єкт, створений з використанням ШІ напряму корелюється з видом такого об'єкту.

Так, право на об'єкти промислової власності виникає з факту їх державної реєстрації. Наразі, враховуючи позиції переважної більшості патентних відомств, міжнародних об'єднань у сфері промислової власності, практику судових рішень, об'єкти промислової власності, в заявках на які у якості автора зазначаються ті чи інші системи штучного інтелекту, не підлягають реєстрації, як об'єкти інтелектуальної власності. У такому випадку права інтелектуальної власності не виникають і відсутній предмет для цивільно-правових угод з розпоряджання правами. Власне, суб'єкт права інтелектуальної власності – відсутній.

Проте, фізично такі об'єкти – існують і вони мають комерційні перспективи для впровадження, введення в господарський обіг та ринкового застосування. У такому випадку, на нашу думку, особи, які законно контролюють об'єкт, створений ШІ можуть надати йому форму такого об'єкта права інтелектуальної власності, як «комерційна таємниця». За визначенням статті 505 Цивільного Кодексу України, «комерційна таємниця» – це інформація. Будь яких вимог щодо наявності «людського» авторства для такої інформації законодавством не передбачено.

Стаття 506 ЦК України встановлює, що майнові права інтелектуальної власності на комерційну таємницю належать особі, яка правомірно визначила інформацію комерційною таємницею. Відповідно, суб'єктом права інтелектуальної власності на такий об'єкт може бути юридична або фізична особа, яка надала такий інформації певну фізичну форму, законно контролює цю інформацію, вжила адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, та здійснила дії з офіційного визнання інформації комерційною таємницею.

Стосовно авторського права, то у більшості країн світу автором творів вважається виключно людина, та визнається, що штучний інтелект не може створювати об'єкти авторського права та бути автором, оскільки в даному випадку не дотримується вимога про

наявність критерію оригінальності твору. У США дотримуються концепції про неможливість надання правової охорони авторським правом об'єктам, які згенеровані «не людьми». Існують випадки, коли охорона засобами авторського права може бути надана твору, створеному не повністю, але за участю людини, якщо буде доведено суттєвий внесок автора (людини) в створення відповідного об'єкту. В країнах Європейського Співтовариства положення законодавства, щодо правового захисту об'єктів авторського права вимагають дотримання критеріїв оригінальності та участі людини як автора, вираження та втілення його творчого задуму.

Вітчизнана правова система також не передбачає можливості сприйняття у якості автора твору ШІ та не надає охорони засобами авторського права об'єктам, згенерованим ШІ. Як і загалом в континентальній системі права, в Україні обов'язковою умовою виникнення авторсько-правових відносин є відповідність твору критерію його оригінальності, який нерозривно пов'язаний з фізичною особою (автором) та реалізацією його творчого задуму.

Аналізуючи різні думки фахівців, можна виокремити такі основні підходи до визначення авторства творів, створених штучним інтелектом:

- 1) автором твору вважається розробник програми чи коду штучного інтелекту;
- 2) автором твору визнається особа, яка застосовує програму штучного інтелекту для створення твору;
- 3) автором твору є безпосередньо штучний інтелект (так звана «концепція електронної особи»).

У випадку прийняття перших двох концепцій, первісним суб'єктом майнових прав буде фізична особа, яка є або розробником ШІ, або використовувала ШІ для створення твору. Якщо ж автором твору буде визнаватись безпосередньо ШІ, то ситуація суттєво ускладнюється. Як відомо, авторське право виникає з факту створення об'єкту. І його (об'єкту) фізичне існування вже, ап'орі, вимагає і має на увазі існування автора. Принаймні, в діючих сьогодні авторсько-правових системах. У разі відсутності автора, об'єкт, який має усі ознаки об'єкту авторського права (вид, зміст, втілення у матеріальній формі) законодавчо не може бути визнаний саме об'єктом авторського права.

Відповідно, суб'єктами права інтелектуальної власності на об'єкти авторського права, за умов, що авторський внесок у створення такого об'єкта, здійснений людиною є вирішальним, буде вважатись саме така фізична особа.

Іншим суб'єктом складом будуть відрізнятись правовідносини, щодо прав особливого роду (*sui generis*). Стаття 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права» каже, що правом особливого роду (*sui generis*) охороняються неоригінальні об'єкти, згенеровані

комп'ютерною програмою (програмами) – об'єкти, які відрізняються від існуючих подібних об'єктів та утворені у результаті функціонування комп'ютерної програми без безпосередньої участі фізичної особи в утворенні цих об'єктів (стаття 33 Закону). Це право є майновим, виникає внаслідок факту генерування цього об'єкта і починає діяти (є чинним) з моменту його генерування. Особисті немайнові права в такому випадку не виникають.

Суб'єктом прав *sui generis* на неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою, є особи, яким належать майнові права або які мають ліцензійні повноваження на таку комп'ютерну програму, якою були згенеровані такі об'єкти. Тобто, суб'єктами права особливого роду (*sui generis*) є особа, якій належать майнові права (або яка іншим чином законно набула право на використання) на комп'ютерну програму, якою були згенеровані такі об'єкти. Такими суб'єктами можуть бути як фізичні, так і юридичні особи.

Список використаних джерел:

1. Information technology – Artificial intelligence – Overview of trustworthiness in artificial intelligence / https://webstore.iec.ch/preview/info_isoiectr24028%7Bed1.0%7Den.pdf
2. Independent High-Level Expert Group On Artificial Intelligence Set Up By The European Commission. A Definition Of AI: Main Capabilities And Disciplines. URL: https://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=56341 (дата звернення 05.04.21).
3. Андрощук Г. О. Машина винахідник: що вирішило ЄПВ. *Інтелектуальна власність в Україні*. 2020. № 2. С. 58–59.
4. European Parliament resolution of 16 February 2017 with recommendations to the Commission on Civil Law Rules on Robotics (2015/2103(INL)) / <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52017IP0051>
5. Moriggi, A. (2017). The role of intellectual property in the intelligence explosion. Retrieved from http://www.4ipcouncil.com/application/files/9615/1638/1031/The_Role_of_Intellectual_Property_in_the_Intelligence_Explosion.
6. Ihalainen, J. (2018). Computer creativity: artificial intelligence and copyright. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 13(9), 724–728.